17.2.2025

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Asia: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Lausunto

Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) kiittää tulevaisuusvaliokuntaa mahdollisuudesta osallistua keskusteluun koskien valtioneuvoston selontekoa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta.

Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) asiantuntijalausunto vastaa tulevaisuusvaliokunnan esittämiin kysymyksiin, jotka käsittelevät: 1) Kokonaisarviota selonteosta STN:n ja sen rahoittaman tutkimuksen näkökulmasta, 2) näkemystä siitä, miten valiokunnan edellisen mietinnön (TuVM 1/ 2021) kannanottoehdotukset on huomioitu ja 3) STN:n ehdotuksia muutamiksi erityisen vaikuttaviksi kestävän kehityksen kysymyksiksi, joiden ratkaisemiseen Suomessa olisi hyvät edellytykset keskittyä.

Lausunnon lopussa kuvaamme STN:n ohjelmien yhteyttä kestävän kehityksen tavoitteisiin. Lausuntomme nojaa strategisen tutkimuksen ohjelmiin ja niissä tehtyyn tutkimukseen. Lisäksi kommenttimme liittyvät yleisemmin tiede- ja korkeakoulupolitiikkaan.

Olemme selonteon (VNS7 7/2024) lisäksi perehtyneet edelliseen selontekoon (VNS 3/2020), sen lausuntopaperiin (TuVM 1/2021) sekä vuosina 2018–2019 toteutettuun kokonaisvaltaiseen kestävän kehityksen politiikka-arviointiin (VN-TEAS hanke Polku2030).

Yhteenvetona voimme todeta, että valtioneuvoston selonteossa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta on strategisen tutkimuksen näkökulmasta arvioituna tunnistettu hyvin keskeisiä asioita. Mittavan selonteon erityinen vahvuus on selkeä ja kattava rakenteistus. Selonteko käsittelee perusteellisesti 17 kestävän kehityksen tavoitetta alatavoitteineen ja tarjoaa konkreettisia toimia sekä kansallisella että globaalilla tasolla. Raportti nostaa esiin monia Suomen vahvuuksia, kuten sitoutumisen ilmastotoimiin sekä hyvinvointijärjestelmän ja koulutusjärjestelmän suhteellisen hyvän tilan. Siten se tarjoaa hyvin pohjaa tutkimushankkeille, jotka voivat täydentää tietopuutteita ja arvioida toimien tehokkuutta. Toisaalta tavoitekohtaiseen raportointiin liittyy haasteita; esimerkiksi keskeiset strategiset painotukset tai haasteet eivät nouse selkeästi esiin yksityiskohtaisesta tarkastelusta.

Selonteko nimeää haasteiksi tietopohjan kehittämisen, resurssien ja vaikuttavuuden arvioinnin sekä tiedon hyödyntämisen päätöksenteossa. Tutkimustarpeiden näkökulmasta katsottuna selonteko tuo hyvin esiin tietopuutteet, jotka liittyvät esimerkiksi seurantaindikaattoreihin ja kiertotalouteen, luonnon monimuotoisuuteen ja taloudelliseen kestävyyteen. STN esittää tässä lausunnossa ehdotuksia selonteon tietopuutteiden korjaamiseksi tutkimuksen avulla.

1. Kokonaisarvio selonteosta STN:n ja sen rahoittaman tutkimuksen näkökulmasta

Tieteidenvälisyys ja ***ilmiöpohjaisuus*** ovat tyypillisiä lähestymistapoja strategiselle tutkimukselle. STN:n tutkimusohjelmat on suunniteltu ratkomaan suuria yhteiskunnallisia haasteita tieteidenvälisen ja monitieteisen tutkimuksen keinoin. STN-ohjelmat tuottavat tietoa ja ratkaisuja, joiden avulla voidaan edistää ekologista, taloudellista, inhimillistä ja kulttuurista; sosiaalista ja terveydellistä kestävyyttä sekä vahvistaa turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyyttä.

STN-tutkimus on ongelma- ja ratkaisukeskeistä, ja ilmiöitä tutkitaan suhteessa toisiin ilmiöihin. Siten STN:n näkökulmasta katsottuna myös selonteossa olisi voitu tarkastella enemmän eri kestävyyden ulottuvuuksien välisiä yhteisvaikutuksia. Yksi mahdollinen tapa fokusoida tarkastelua sekä tukea yhteisvaikutusten strategisten valintojen analyysiä olisi valita pääpainoalueita, joihin SDG tavoitteet ja alatavoitteet luokittuvat. Tässä voisi esimerkiksi käyttää Kestävän kehityksen toimikunnan kevään 2021 aikana tunnistamia kuutta ”muutosaluetta”, jotka vaikuttavat samanaikaisesti useisiin Agenda2030 tavoitteisiin: 1. Hyvinvointia edistävä ruokajärjestelmä, 2. Kestävä energiajärjestelmä, 3. Monimuotoisuutta ja hiilineutraaliutta vahvistava metsien, vesien ja maan käyttö, 4. Sivistys, oppiminen ja kestävät elämäntavat, 5. Terveys, hyvinvointi ja yhteiskunnallinen osallisuus ja 6. Hyvinvointia edistävä talous ja työ sekä kestävä kulutus.

Selonteossa mainitaan useiden kestävän kehityksen toimien olevan taloudellisen suunnittelun ja rahoituksen rajoitteiden alaisia. Tieteidenvälinen tutkimus on avainroolissa ***taloudellisten vaikutusten analyysissä***. Esimerkiksi STN:n ohjelmat tuottavat tietoa erilaisten yhteiskunnallisten toimenpiteiden ja päätösten kustannuksista. STN-hankkeiden tutkimus palvelee esimerkiksi ***resurssien kohdentamisen ja toimien vaikuttavuuden arvioinnissa***. STN-tutkimuksessa kehitetään myös päätöksentekoa tukevia arviointimalleja ja mittareita.

Kompleksisten, monien keskinäisriippuvuuksien värittämien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sekä pitkäjänteistä tutkimusta että yhteiskunnan eri toimijoiden sitoutumista ja tiedepoliittista panostusta. STN-ohjelmissa on tutkittu ja kehitetty malleja, joilla kansalaisten osallisuutta ja erilaisten intressien yhteensovittamista voidaan tukea kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vaikutusarviointi on haasteellista ja usein on vaikea erottaa, mikä on ollut tietyn politiikkatoimen vaikutus tapahtuvaan yhteiskunnalliseen muutokseen. Selonteossa olisi silti tarpeen avata enemmän nykyisten kestävän kehityksen toimenpiteiden ja niiden mahdollisten (positiivisten tai negatiivisten) vaikutusten suhdetta aiempiin päätöksiin ja toimiin. Näin nykyisten ja aiempien toimenpiteiden vaikuttavuusanalyysi voisi tarjota kiinnostavan näkökulman kokonaistarkasteluun huomioiden niin ajallisen ulottuvuuden kuin toimenpiteiden ja päätösten jatkumon.

Selonteossa on hyvä erotella ja tunnistaa erityisesti ne alueet, joilla Suomella on vielä paljon tekemistä (ks. esim. em. POLKU2030-raportti) ja erityisiä mahdollisuuksia toimia globaalina

johtajana. Suomen mahdollisuus toimia globaalina edelläkävijänä on kiinnostava teema, ja voisi toimia myös aihiona mahdolliselle STN-tutkimusohjelmalle.

2. Valiokunnan edellisen mietinnön (TuVM 1/ 2021) kannanottoehdotusten huomiointi

Alla ponsien numerot; strategisen tutkimuksen neuvoston huomiot on esitetty kunkin kannanottoehdotusten jälkeen sisennetyissä kappaleissa.

Valiokunnan kannanottoehdotus (2021):
Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. ”kuvaa jatkossa Agenda2030-selonteossa yksityiskohtaisemmin, miten Suomen muu kestävän kehityksen politiikka kiinnittyy Agenda2030-toimenpideohjelmaan …”

- Toimenpidekohtaisessa tarkastelumuodossa toimenpiteiden merkitys (vaikuttavuus) ja niiden kytkeytyminen nykyisiin poliittisiin ratkaisuihin tai toimenpiteiden jatkumoon eivät nouse selkeästi analyysin kohteeksi.
- On tärkeää saada lisää tietoa Suomessa tehtyjen poliittisten toimenpiteiden merkityksestä ja vaikutuksesta Agenda2030 ohjelmaan sekä kansallisesti että globaalisti. Tässä tieteellinen tutkimus on oleellisessa roolissa, esimerkiksi käynnissä tai päättymäisillään olevat STN-hankkeet, joille monitieteisyys ja tieteidenvälinen lähestymistapa ja vuorovaikutteisuus ovat keskeisiä.
- Tiedepaneelit ovat merkittäviä tieteidenvälisiä toimijoita. On tärkeää säilyttää paneelien riippumattomuus ja vahvistaa niiden tieteidenvälisyyttä. Tiedepaneeleja voisi olla mahdollisesti jopa enemmän. Tulevaisuudessa mahdollinen uusi paneeli voisi esimerkiksi keskittyä ruokajärjestelmään.

2. ”painottaa kestävän kehityksen politiikassa etenkin Suomen ekologisen velan lyhentämistä sekä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat julkisen talouden …”

- Ponnessa on tuotu esille erittäin keskeisiä asioita. Monet näistä, mukaan lukien edellisen selonteon kommenteissa mainittu ekologinen velka, ovat myös tärkeitä tieteidenvälisen tutkimuksen kohteita. Kuten edellä on mainittu, tutkimuksen ohella vuorovaikutus tutkijoiden ja päättäjien välillä on ydinkysymys, jotta päätöksiä voidaan tehdä tietoon perustuen.

3. ”vahvistaa kuntien ja julkisten hankintojen roolia kestävän kehityksen toimeenpanon ajurina ja kehittää valtioneuvoston kanslian kestävän kehityksen työn ja valtiovarainministeriön kuntapolitiikkatyön yhteyttä.”

- Selonteon 7/2025 mukaan Suomi on sitoutunut esimerkiksi toimeenpanemaan julkisten ruokapalveluiden ja elintarvikehankintojen hankintakriteereitä, jotka huomioivat muun muassa ympäristöystävälliset viljelymenetelmät sekä eläinten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät näkökulmat. Tämä on esimerkki päätöksestä, jonka vaikuttavuus voisi olla

tieteidenvälisen tutkimuksen kohde. STN korostaakin monialaisten toimien merkitystä ja tarvetta tutkimukselle, joka tukee prioriteettien valintaa sekä vaikuttavuuden arviointia päätöksenteon tukena.

4. ”edistää kestävän kehityksen politiikassa ilmiöpohjaista toimintamallia, tunnistaa ja ottaa huomioon Agenda2030 toimenpideohjelman tavoitteiden ja toimien sekä näihin kytkeytyvien teknologiaratkaisuiden keskinäisriippuvuudet sekä yhteis-, ristikkäis- ja ulkoisvaikutukset, …”

- Ilmiöpohjainen toimintamalli, keskinäisriippuvuuksien analysointi sekä vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden (indikaattorien) tunnistaminen ovat strategisen tutkimuksen näkökulmasta kannatettava lähestymistapa.

5. ”kehittää ja resursoi osana tietoon perustuvaa päätöksentekoa myös arviointia. Arviointia on tehtävä sekä etukäteen että jälkikäteen, ja arvioinnin tulokset on myös aidosti huomioitava lainvalmistelussa. …”

- Tämä on tärkeä ja tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta relevantti huomio. Arvioinnin tulisi olla organisoitua, pitkäjänteistä ja läpinäkyvää – parhaimmillaan myös tieteidenvälistä.

6. ”nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 %:iin bkt:stä. Oikein mitoitetulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävän kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja.”

- Tämä on tärkeä ja myös tulevaisuuden tietoon perustuvan päätöksenteon kannalta erittäin merkittävä tavoite.
- TKI panostuksessa on oleellista huomioida laaja-alaisesti eri tieteenalat ja tieteidenvälisyys, unohtamatta niitä tieteenaloja, joiden tutkimus tukee yhteiskunnallista muutosta ja vahvistaa tutkimuksen hyödyntämistä tietoon perustuvan päätöksenteon tukena (esimerkiksi humanistiset ja yhteiskuntatieteet).
- Tutkimus- ja korkeakoulutusosaaminen on myös sekä vientituote että strategisesti kohdennettua kehitysapua. Esimerkiksi matalan tulotason maiden tutkimuksen ja korkeakoulutuksen tason nostaminen voi olla pidemmän päälle vaikuttavaa kestävän kehityksen tavoitteiden kehikossa, ja nostaa Suomen panostusten merkitystä globaalissa kehitysyhteistyössä.

7. ”huolehtii opettajien osaamisesta kestävyysmurroksessa ja ekososiaalisessa sivistyksessä, päivittää eri alojen koulutustarpeiden ennakointia …”

- Ks. edellinen kohta.

9. ”edistää talouden systeemistä kestävyysmurrosta kehittämällä pitkäjänteisesti keskeisiä keihäänkärkimurroksia, kuten kestävää energiaa ja kiertotaloutta tukevaa sääntelyä ja kannusteita.”

- Systeemisen kestävyysmurroksen saralla strategisen tutkimuksen ohjelmien panostukset ovat olleet keskeisiä. Esimerkiksi *Kohti kestävää, terveellistä ja ilmastoneutraalia*

ruokajärjestelmää (FOOD) STN-ohjelmassa on tarkasteltu ruokajärjestelmän vaikutuksia mm. ympäristöön, kiertotalouteen, ruokakauppaan, elintarvikemarkkinointiin, ihmisen ravitsemukseen ja huoltovarmuuteen. Ohjelman tutkimushankkeet: *Maanviljelyn monihyötyiset ratkaisut ilmastokestävään ruokajärjestelmään* (MULTA); *Palkokasveilla kohti kestävää ruokajärjestelmää ja terveyttä* (Leg4Life); *Reilu ruokamurros: Eriarvoisuuksien tunnistaminen ja ratkaiseminen matkalla kestävään, terveelliseen ja ilmastoneutraaliin ruokajärjestelmään* (JUST-FOOD). Ohjelman asiantuntijuuden ja tulosten hyödyntäminen on varsin ajankohtaista ohjelman ollessa nyt päättymässä.

12. ”arvioi suurvaltakilpailun vaikutukset kestävään kehitykseen.”

- Strategisen tutkimuksen vuonna 2025 käynnistyvä ohjelma Talous ja hyvinvointi strategisen kilpailun aikakaudella (WELEC) -ohjelma on kiinnostava tämän tematiikan kannalta.

13. ”edistää kestävyysmurroksen hyväksyttävyyttä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä kansalaisten henkistä resilienssiä mahdollistamalla sidosryhmien ja kansalaisten osallistumisen ratkaisuiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin …”

- Tasa-arvokysymykset (esim. sukupuoleen, vähemmistöihin, maahan muuttoon tai alueelliseen eriarvoisuuteen liittyvät kysymykset) ovat malliesimerkki tieteidenvälisistä teemoista, joita tarkastellaan monissa STN-ohjelmissa ja hankkeissa. Ks. Kuva 1. STN-ohjelmien ja Agenda2030-tavoitteiden yhtenevyyksistä.
- Esimerkiksi vuonna 2023 käynnistyneissä *Energiaratkaisut osana oikeudenmukaista vihreää murrosta* (JUST ENERGY) ja *Yhteiskunnalliset ratkaisut oikeudenmukaisessa vihreässä murroksessa* (JUST TRANSITION) -ohjelmissa keskitytään nimenomaisesti kestävyysmurroksen hyväksyttävyyteen ja oikeudenmukaisuuteen.

14. ”sanoittaa Agenda2030-toimenpideohjelman ja muutkin vastaavat kestävän kehityksen politiikkaa ohjaavat ohjelmat ja etenkin kansalaisia ja sidosryhmiä päätösprosesseihin osallistavat työskentelymuodot toivon muotoon.”

- Avoin tieto kestävyysmurroksen mahdollisuuksista ja uhista on ollut sekä tulee ilman muuta olemaan päättyneiden, käynnissä olevien ja tulevien STN-ohjelmien aiheina. Uusien ohjelmien teemat valitaan vuosittain vuoropuhelussa tutkijoiden ja (poliittisten) päätöksentekijöiden kanssa. STN käy osana tulevien tutkimusohjelmien valmistelua dialogia päätöksentekijöiden ja tiedeyhteisön kanssa niin oleellisten yhteiskunnallisten haasteiden tunnistamiseksi kuin potentiaalisten ohjelmaideoiden edelleen kehittämiseksi, sekä esittelee ohjelmien teemaluonnokset kuvauksineen kaikkien avoimesti kommentoitavaksi. STN tekee valmisteluprosessin päätteeksi aloitteen uusiksi strategisen tutkimuksen ohjelmiksi valtioneuvostolle, ja avaa valtioneuvoston teemapäätöksestä uudet tutkimusohjelmat sekä valitsee hankkeet kuusivuotisiin ohjelmiin.

3. Kestävän kehityksen kysymykset, joiden ratkaisemiseen Suomessa olisi hyvät edellytykset keskittyä

Strategisen tutkimuksen neuvostoa pyydettiin myös ehdottamaan muutamia erityisen vaikuttavia kestävän kehityksen kysymyksiä, joiden ratkaisemiseen Suomessa olisi hyvät edellytykset keskittyä.

Suomen yhtenä vahvuusalueena niin tieteellisen osaamisen kuin toimenpiteiden ja käytänteiden saralla ovat ***veteen liittyvät teemat*** (SDG tavoite 14). Veteen liittyvistä kysymyksistä on kuitenkin pyydetty erikseen lausuntoa STN:n *Vesi hyvinvoinnin, turvan ja rauhan elementtinä* (WaWe) -ohjelman ohjelmajohtaja Meri Kallasvuolta, ja näin ollen tässä lausunnossa ei paneuduta vesiaiheisiin kysymyksiin. Veteen kytkeytyviä kestävyyskysymyksiä on tarkasteltu myös jo päättyneessä STN-hankkeessa *Sopeutuminen sinisen kasvun avaimena* (BlueAdapt) (ks. esimerkiksi em. hankkeen politiikkasuositus Sinisen siirtymän politiikka kestävyysmurroksessa).

Suomen väestörakenne on osaltaan vaikuttanut siihen, että olemme eturintamassa ***väestörakenteeseen liittyvissä kysymyksissä***. *Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut* (DEMOGRAPHY) -ohjelmassa etsitään tutkimuksen avulla ratkaisuja väestön ikärakenteen muutoksiin sopeutumiseksi sekä yhteiskunnallisen toiminta- ja uudistumiskyvyn säilyttämiseksi. Ohjelman tuoreimmat politiikkasuositukset käsittelevät mm. koulutukseen panostamisen vaikutusta matalaan syntyvyyteen ja ikääntyvien kotihoidossa käytettäviä teknologioita. (Ks. kaikki Demography-ohjelman politiikkasuositukset.)

Suomen perinteisiäkin vahvuuksia ovat ***demokratia ja hyvinvointi***, joiden merkitys vain korostuu nykyisessä maailmantilanteessa. Näitä teemoja on käsitelty mm. jo päättyneissä STN-ohjelmissa *Sopeutuminen kestävän kasvun edellytyksenä* (ADAPT), *Muuttuvat hallinnan tavat ja aktiivinen kansalaisuus* (CITIZEN) sekä *Tasa-arvoinen yhteiskunta* (EQUA). CITIZEN-ohjelmassa tuotetut demokratiainnovaatiot ja yhteistoiminnalliset konfliktinratkaisumallit ovat herättäneet myös kansainvälistä kiinnostusta. Parhaillaan käynnissä olevan *Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko* (LITERACY) -STN-ohjelman PROSHADE-hanke on julkaissut useita politiikkasuosituksia resurssiviisaasta terveydenhuollosta. (Ks. STN-ohjelmien politiikkasuositukset). Teemaa käsitellään myös *Lapset ja nuoret – hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät* (YOUNG), *Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet* (STEER) ja *Turvallisuus ja luottamus algoritmien aikakaudella* (SHIELD) ohjelmissa. Vuoden 2024 lopussa käynnistyneen *Demokratian tulevaisuus* (DEMOC) -ohjelman hankkeet jatkavat osin aiempien STN-ohjelmien tutkimusteemoja ja keskittyvät demokratian tulevaisuuteen ja haasteisiin.

Myös uusien, kestävämpien ***materiaalien*** osalta Suomessa ja STN:n rahoituksella on tehty ja tehdään kiinnostavaa tutkimusta, joista on syntynyt sekä suoria innovaatioita että tärkeää tietoa päätöksentekoa varten. Esimerkiksi juuri päätyneessä *Kestävän kasvun avaimet* (GROWTH) sekä päättymässä olevassa *Innovatiiviset materiaalit ja palvelut resurssiviisauden ja kestävän kehityksen edistäjinä* (IMPRES) -ohjelmassa on tarkasteltu monia materiaaleihin

liittyviä uusia ratkaisuja. Esimerkiksi ValueBiomat-hanke on tuottanut ratkaisuja ilmastonmuutosta jarruttavista uusista muoviratkaisujen yhdistelmistä ja Package Heroes keskittyi kestäviin ruokapakkauksiin.

Energiasektorin murroksen ja ***kestävyysmurroksen*** saralla sekä ***kompensaatiosektorilla*** on käynnissä myös ajankohtaista uraa uurtavaa tutkimusta. Sektori tarjoaa mahdollisuuksia, mutta vaatii samalla tuekseen vankkaa tietopohjaa ja systemaattisia käytäntöjä. Teknologisten ratkaisujen lisäksi erilaisten siirtymien reiluus on tärkeä teema. STN-tutkimusohjelma *Energiaratkaisut osana oikeudenmukaista vihreää murrosta* (JUST ENERGY) keskittyy oikeudenmukaiseen energiamurrokseen. Keskeisiä tutkimusalueita ovat muun muassa energiaköyhyyden tunnistaminen ja alueellisen oikeudenmukaisuuden arviointi. *Yhteiskunnalliset ratkaisut oikeudenmukaisessa vihreässä murroksessa* (JUST TRANSITION) ohjelmassa keskitytään vihreän murroksen kannalta oleellisiin yhteiskunnallisiin ratkaisuihin eri instituutioiden ja toimijoiden näkökulmista. *Ilmastonmuutos ja ihminen* (CLIMATE) -ohjelmassa on kehitetty ratkaisuja siihen, miten ihmiset voisivat tehdä ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tai sopeutumiseen liittyviä valintoja ja yhteiskunta puolestaan mahdollistaa valintojen tekemisen. *Elonkirjon köyhtymisen ympäristölliset ja yhteiskunnalliset yhteydet* (BIOD) tutkimusohjelmassa vuorostaan ratkaistaan luontokatoon liittyviä ongelmia ja luodaan kansainvälisestikin uusia välineitä ekologisen kompensaatiojärjestelmän tueksi. BIOD-ohjelman *Ekologinen kompensaatio oikeudenmukaisessa siirtymässä kohti luonnon kokonaisheikentymättömyyttä* (BOOST) -hankkeessa on juuri julkaistu esimerkiksi ekologisen kompensaation laskurityökalut.

Suomessa on pitkään ja menestyksekkäästi tutkittu ***ruokajärjestelmän*** eri osia. Ruokajärjestelmä liittyy hyvin moneen kestävän kehityksen tavoitteisiin (esim. SDG tavoitteet 1 (köyhyys), 2 (nälkä), 3 (terveys), 4 (koulutus), 5 (sukupuolten tasa-arvo), 8 (talous), 9 (teollisuus ja innovaatiot), 10 (taloudellinen tasa-arvo), 13 (ilmasto), 14 (vesi) ja 15 (maaekosysteemit). Lisäksi yhtymäkohtia on mm. resilienssiin ulkoisten kriisien (esim. pandemia, sota, vakava taloudellinen taantuma) aikana ja huoltovarmuuteen. Sekä ruokajärjestelmää koskeva tutkimus että julkinen keskustelu ovat jossain määrin olleet siiloutuneet esimerkiksi terveyteen, ympäristöön, kauppaan tai tuotantoon. Ponnen 9 kohdalla mainittu, tänä vuonna päättyvä STN:n FOOD-ohjelma on onnistuneesti yhdistänyt eri ruokajärjestelmän osia ja tutkijoita. Ruokajärjestelmää koskevia hankkeita on myös mahdollista liittää osaksi muita tulevia ohjelmia.

Lopuksi mainitsemme ***arktisen alueen tulevaisuuden*** Suomen kannalta mitä oleellisimpana kestävän kehityksen tematiikkana, johon Suomella olisi erityisen hyvät edellytykset keskittyä. Suomi on osa arktista aluetta ja siksi jo geopoliittisen sijaintinsa vuoksi keskeinen tekijä. Arktista aluetta koskettavat lukuisat kestävän kehityksen tavoitteet, esimerkiksi ilmastonmuutos, maa- ja vesiekosysteemit, alkuperäiskansojen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, alueellinen tasa-arvo sekä turvallisuus.

Strategisen tutkimuksen näkökulmasta arvioituna Suomessa pitäisi edelleenkin panostaa tieteenala- ja sektorirajat ylittävään tarkasteluun. Kokonaiskuvan, ristikkäisvaikutusten ja keskinäisriippuvuuksien hahmottamiselle on selkeää tarvetta. Tieteidenvälisyys on haastavaa, mutta samalla juuri siihen liittyy uusien näkemysten ja tulosten mahdollisuus. Strateginen tutkimus voi tukea tässä osaltaan. Kukin STN-ohjelma käsittelee tyypillisesti useampaa Agenda 2030-tavoitealuetta. STN-ohjelmissa tarkastellaan kyseisen ohjelman teemaa kokonaisvaltaisesti ja ylitetään niin tieteenalojen kuin myös valtion hallinnon ja erilaisten yhteiskunnallisten toimijoiden raja-aitoja. Tiivis vuorovaikutus tiedon hyödyntäjien kanssa takaa sen, että ohjelmissa tehtävä tutkimus on mahdollisimman relevanttia myös yhteiskunnan kannalta.

Strategisen tutkimuksen ohjelmien antia kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi voi tarkastella myös Ratkaisujatieteestä.fi -portaalin kautta esimerkiksi avainsanahaulla.

4. Strategisen tutkimuksen käynnissä olevat ohjelmat ja niiden yhteydet Agenda2030 tavoitteisiin

STN on käynnistänyt vuosina 2019–2024 seuraavat valtioneuvoston teemapäätöksiin perustuvat kuusivuotiset tutkimusohjelmat:

- Ilmastonmuutos ja ihminen (CLIMATE) 2020–2026
- Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko (LITERACY) 2020–2026
- Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut (DEMOGRAPHY) 2021–2027
- Elonkirjon köyhtymisen ympäristölliset ja yhteiskunnalliset yhteydet (BIOS) 2021–2027
- Lapset ja nuoret – hyvinvoivat tulevaisuudet tekijät (YOUNG) 2022–2028
- Turvallisuus ja luottamus algoritmien aikakaudella (SHIELD) 2022–2028
- Energiaratkaisut osana oikeudenmukaista vihreää murrosta (JUST ENERGY) 2023–2029
- Yhteiskunnalliset ratkaisut oikeudenmukaisessa vihreässä murroksessa (JUST TRANSITION) 2023–2029
- Vesi hyvinvoinnin, turvan ja rauhan elementtinä (WAWE) 2024–2030
- Demokratian tulevaisuus (DEMOC) 2024–2030
- Talous ja hyvinvointi strategisen kilpailun aikakaudella (WELEC) 2025–2031 (vasta hakuvaiheessa)
- Osaaminen, työvoiman riittävyys ja maahanmuutto tulevaisuuden Suomessa (SKILLS) 2025–2031 (vasta hakuvaiheessa).

Kussakin STN-ohjelmassa on 3–5 monitieteistä hanketta. Hankkeiden rahoitus asettuu tyypillisesti noin 6 miljoonaan euroon per hanke. Hankkeet on valittu avointen, kilpailtujen ohjelmahakujen myötä tieteellisen laadun sekä yhteiskunnallisen merkittävyyden ja vaikuttavuuden perusteella. Kaikki hankkeet ovat monitieteellisiä, ja niin tutkimus- kuin vuorovaikutustyöhön osallistuu henkilöstöä useasta eri organisaatiosta. Tavallisimmin hankkeet koostuvat suomalaisten yliopistojen ja/tai tutkimuslaitosten tutkijoista, joita tukevat

yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen erikoistuneet tekijät sekä sidosryhmät, joihin kuuluu kaikkien merkittävien yhteiskunnallisten toimijoiden edustajia ministeriöistä, muista valtion instituutioista, kunnista, yrityksistä, kansalaisjärjestöistä yms. Lisätietoja: www.strateginentutkimus.fi

Oheisessa kuvassa 1. on esitetty em. STN-ohjelmien tutkimuksen sekä Agenda2030:n tavoitteiden yhteydet.

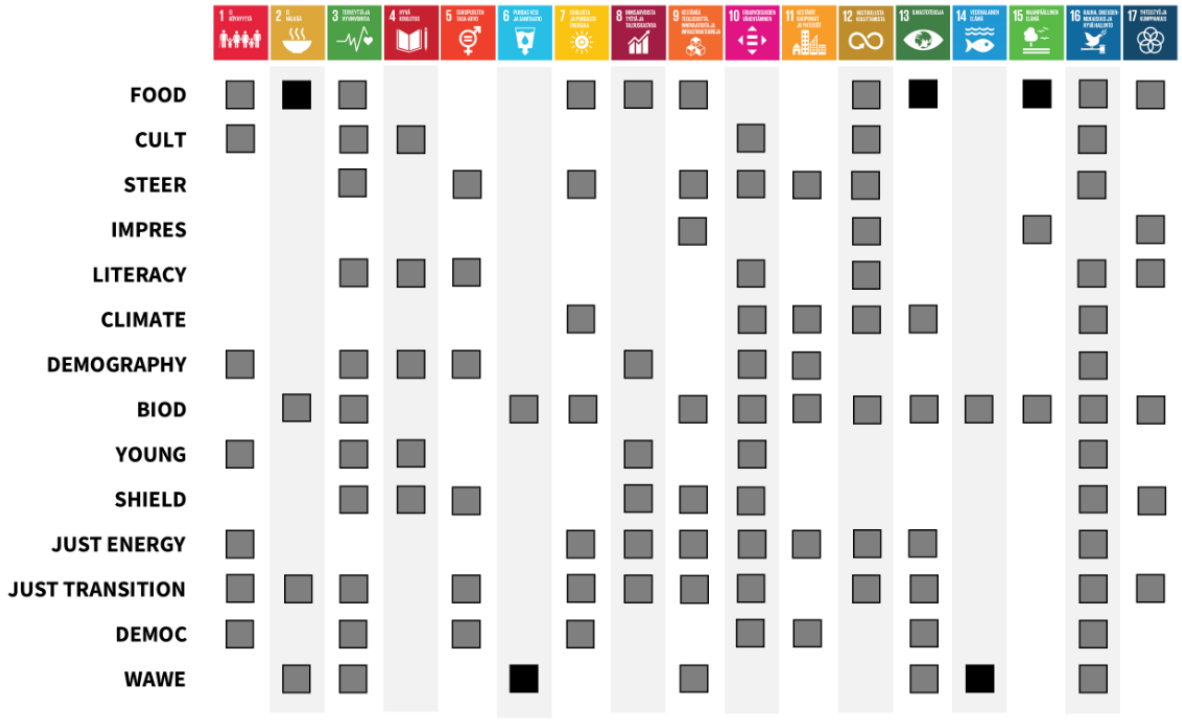

Kuva 1. Strategisen tutkimuksen ohjelmien (em. ohjelmalyhenteet kuvassa vasemmalla) sekä Agenda2030:n tavoitteiden (1–17) yhteydet. Harmaalla merkitty ohjelmien ja tavoitteiden yhtenevyydet, mustalla juuri kyseiseen tavoitteeseen keskittyvät ohjelmat.

Strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtaja, professori Mikael Fogelholm